

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput III. De substantia, & origine Animæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83642](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83642)

vertunt quoque Hebraica lingua periti,
ea verba **וְלֹאֲדָרְסָא לֹא כִמְעָא עוֹר**

Et Adā non inveniebatur adjutorium, usitata phrasi significare, quod Adam non inveniebat ipse sibi. Quare Josephus lib. 1. Antiq. cap. 1. Adamum appellat ξηλοχόμενον, id est, obstupefcentem, quod ei condita non esset ad societatem femina. Inquisitio itaque & admiratio cadit in solum Adam, non in Deum. Ad ea, quæ consequuntur, responsio obvia est ex duplici creatione, quam Schola Augustini defendit: & si illam nondum quisquam percepit, redeat ad Scripturam, inveniet sexto die hominem factum ad imaginem Dei, factos autem masculum & feminam. Item querat quando facta sit femina, inveniet extra illos sex dies. Tunc enim facta est, quando Deus de terra finxit adhuc bestias agri & volatilia cæli; non quando volatilia produxerunt aquæ, & animam vivam, in qua & bestia sunt, produxit terra. Tunc autem factus est homo, & masculus & femina: ergo & tunc, & postea. Queret ex me quomodo. Respondebo postea visibiliter, sicut species humanæ constitutionis nota nobis est; non tamen parentibus generantibus, sed ille de limo, illa de costa ejus. Queret tunc quomodo. Respondebo invisibiliter, potentialiter, causaliter, quomodo fiunt futura non facta. Ita Augustinus lib. vi. de Gen. ad lit. cap. 6. n. 10. In aliorum sententia refondetur unicam esse mulieris productionem, ut supra dixi ad argumenta Eugubini.

11.
Difficultas
de simulta-
nea creatione
solvitur.

Ingenue fateor perdifficile esse in sententia de simultanea creatione, quomodo sexta die fuerit femina si tantum homo conditus est causaliter; & quomodo ipse homo factus sit ad imaginem Dei,

nondum constitutus in visibili specie, & informatus anima, in qua ratio Divinæ imaginis sita est. Sed observandum est in ea sententia, Angelos producente Deo creaturas participatione sempiternæ lucis percepisse quid in involucris illis primordialibus lateret, id est, foret successivo tempore in propria specie formandum. Viderunt ergo limum terræ, & perficiendum ex illo corpus Adæ, cui Deus inspiraturus erat animam rationalem, in qua Divina imago principaliter sita est. Atque hæc etiam in seipsis extra causales rationes conspexerunt, posteaquam prima illa creatio præteriiit. In qua multa commemorata sunt, quæ ut fierent visibiliter, erant temporales moræ expectandæ. Hujusmodi est distinctio sexuum, creatio animæ rationalis, & quæ secundo capite repetuntur: & hæc ad creationem simultaneam non pertinere alibi præmonuimus.

S. Joannes Chrysostomus hom. xv. in 12.
Genesim commonet sapientissime, ne *Doctrina*
adeo verbis additi simus, ut minime de *S. Chryso-*
Deo, ut par non est sentiamus. *stomi.* Quandoquidem dum dicitur, *Accepit, & omnia talia, propter nostram infirmitatem ita dicta sunt.* Prohibet ergo ne secundum literam sic accipiamus Deum insufflasse, tulisse costam, ædificasse mulierem, adduxisse ad Adam, quasi & os labiis circumseptum, & manus ad creatam tractandam, & pedes habeat corporeos. In fabricanda autem Eva de costa viri summa virtus artificis, rectitudo providentiæ, futurorum sacramentorum præscientia, & lex dilectionis magnopere commendatur. Quod & nos supra indicavimus, & exprimit eadem Homilia flumine illo aureo singularis, gravissimæque Orationis Chrysostomus.

CAPUT III.

De substantia, & origine Animæ.

SUMMARIUM.

1. Status questionis.
2. & 3. Probatur, animum hominum incorporeum, atque spirituale esse.
4. & 5. Solvantur objectiones.

6. Propugnatur, animam rationalem non esse aliquam portionem Divinæ substantiæ.
- à num. 7. Usque ad 10. Enervantur contraria.

I.
De substan-
tia, & origi-
ne animæ.

ET corporis quidem originem hucusque vidimus: ejus etiam naturam philosophando comprehendimus, sive in dimensione constituatur & extensione partium, sive in hujus aptitudine. Augustinus in Epistola xxviii. ad Hieronymum corpus describit his

verbis: *Corpus est quod per loci spatium aliqua longitudine, latitudine, altitudine ita sistitur vel movetur, ut majore sui parte majorem locum occupet, & brevior brevior, minusque sit in parte, quam in toto.* Ubi etiam animadvertit rationalem animam corpus esse, si nomine cor-

corporis intelligatur sola substantia vel essentia; aut si solam naturam, quæ summe incommutabilis & ubique tota est, placeat appellare incorpoream. Quod ad intelligendas veterum quorundam sententias plurimum confert; etsi modo sermonis consuetudine corpus dicimus illud, quod nuper definivimus. Corporeæ naturæ animam esse Athei soli, & homines de grege Epicuri iniquissime autumant. Ex adverso aliqui tam sublimem excogitarunt, ut crederent cum Manichæis esse quamdam Divinæ substantiæ portionem. Atque hi duo circa substantiam animæ errores sunt procul eliminandi. De origine autem animæ, quæ est hujus quæstionis pars altera, disquirendum primo an creata sit ante corpus, & in ipsum ob crimina perpetrata ex altissimo domicilio depressa, ut inquit in Catone M. Tullius, atque disseminavit inter Ecclesiæ limites hydra omnium hæreseon Origenes. Videndum posthac an sit propagata ex semine, an saltem fiat per traducem; ut plures ex antiquis Patribus dubitarunt. Disquirendum denique an simul cum corpore moriatur, & si perpetuo vivit, quod profitetur fides christiana, & etiam infideles permulti consentiunt, transmigret de uno corpore in aliud.

2. PROPOSITIO I. Animus hominum incorporeus est, atque spiritualis naturæ.

Probatur ex scriptura animam incorpoream & spiritua- lem esse, Demonstratur 1. ex Scripturis, in quibus nomen quidem Spiritus non semel pro flatu ventoque accipitur, sed interdum usurpatur pro re subsistente, maxime si præponatur articulus, ut demonstratum est libro VII. cap. 14. Itaque Paulus ad Corinthios I. cap. 2. vers. 11. ait. *Quis enim hominum scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? Ita quæ Dei sunt, nemo cognovit, nisi spiritus Dei.* Atqui Apostolus per spiritum hominis significat rem subsistentem, sive naturam à corpore distinctam; ergo est in homine talis subsistens & incorporealis natura, quam animum, vel animam appellamus. Prob. minor; nam in Græco tam *spiritus Dei*, quam *spiritus hominis* cum articulo reperitur, id est, τὸ πνεῦμα: Spiritus Dei est res subsistens: Ergo & spiritus hominis. Sunt etiam in Scripturis loca innumera, quibus demonstratur Animam à corpore separatam persistere, ut infra de animæ immortalitate: At quod separatur à corpore & perpetuo vivit, corporeum esse non potest. Præterea Lateranense Concilium IV. cap. R. P. Berti Theol. Tom. II.

Firmiter hanc propositionem apertissime definivit. Patres etiam illam tradunt concordissime. *Incorpoream esse animam fateor mihi persuasum esse*, inquit S. Pater laudata Epist. ad Hieronymum. & in Psalmum 145. *Res spiritualis est, res incorporea est, vicina substantiæ Dei.* Habent reliqui omnes Patres consimilia.

3. Accedunt physica demonstrationes. 3. Prima est Augustini in libro de Quantitate animæ cap. 12. Si mens humana esset materialis, non posset tantas rerum imagines complecti, nec percipere undequaque diffusa corpora, aut saltem cernere cogitatione sua lineam latitudinis expertem, punctum, quod oculo non conspicitur, veritatem, sapientiam, unitatem, aliaque Dei attributa, quæ absque sensuum subsidio possunt apprehendi; sensus enim sola sensibilia attingit, & virtus corporalis corpora tantum. Sed mens humana ingentes capit imagines, & interiori lumine videt quicquid oculorum aciem & vim cæterorum sensuum excedit, minimum punctum lineæ, hujus à longitudine distinctionem, apprehenditque etiam invisibilia, & Divina. Igitur mens humana materialis non est. Si corporea, inquit S. Pater, corporeis oculis mira quadam rerum cognatione cernuntur, oportet animum, quo videmus illa incorporea, corporeum, corpusve non esse. Altera demonstratio præcedenti affinis est: Mentem humanam esse substantiam cogitantem quisquam in semetipso experitur: Sed in idea substantiæ cogitantis nulla occurrit extensionis, & materiæ perceptio: Ergo in idea mentis humanæ non extensio, non materia, non corporis natura relucet. Ideæ autem rerum nobis veritatem exhibent, ut libro primo diximus, & demonstrant Philosophi.

Opp. 1. In idea Divinæ justitiæ non concipitur misericordia, & tamen sunt una res indistincta. Ergo licet in idea mentis humanæ non percipiatur corporalis extensio, non sequitur mentem esse à materia extensa diversam.

Resp. Nego consequ. Idea enim justitiæ non repræsentat rem ut in se est, sed prout connotat extrinsecum objectum; ac proinde sat est, si objectum justitiæ diversum sit ab objecto misericordiæ, ut utriusque idea & conceptus distinguatur. At notione *Mentis* percipio substantiam quæ cogitat, quæ vult, quæ dubitat; quemadmodum per ideam *Corporis* concipio substantiam materialem, extensam, & figuratam: ideoque diversa corporis ac mentis perceptio infert discrim-

O o

discrimen inter mentem cogitantem, & corpus extensum: id est non inter obiecta duntaxat, sed inter unam, aliamque substantiam.

5. Opp. 2. Quod adolescit ac minuitur est corporale & extensum: Mens humana adolescit & minuitur: Est ergo extensa & corporalis. Liquet minor: nam juvenes cognitionem acquirunt, qua carent pueri, & mentis acies, quæ in illis viget, in his hebescit, atque in senibus item obtunditur.

Solutio. Resp. dist. minorem: Humana mens viget, & flaccescit in officio sensuum, quorum tendines ætate aut durescunt aut laxantur, ita, ut anima conjuncta corpori facile, vel difficulter pro organorum dispositione & motuum vicissitudine agat per oculos, aures, & instrumenta reliqua corporis, concedo: Viget ac decrescit per semetipsam, suamque naturam, nego. Vide librum 1. cap. 3. hæc idoneo aptoque exemplo explicata.

6. PROPOSITIO II. Rationalis anima non est portio aliqua Divinæ substantiæ.

Probatur animam rationalem non esse portionem D. substantiæ.

Inviçissimo argumento Augustini probatur. I. Divina substantia incommutabilis est: Anima non est incommutabilis: Ergo anima non est Divina substantia. *Nos enim credimus* (inquit S. Pater lib. VII. de Gen. ad lit. cap. 2.) *Dei naturam atque substantiam omnino esse incommutabilem.* Porro autem animæ naturam vel in deterius, vel in melius commutari posse quis ambigit? Ac per hoc sacrilega opinio est eam & Deum unius esse substantiæ. Et Epist. XXVIII. *Deum nefas est nisi vere summeque incommutabile credere.* Non est igitur anima pars Dei. II. Omnis substantia vel Deum habet auctorem, vel ipsum auctorem non habet. Si non habet Deum auctorem, Deus est. Si habet Deum auctorem vel facta est, vel facta non est. Porro quæ facta non est, & tamen ex ipso est, aut genita est ab illo, aut procedit ex illo. Quæ genita est, Filius est unicus, quæ procedit Spiritus Sanctus, & hæc Trinitas unius est, ejusdemque naturæ. Ita S. Pater libro 11. de Anima & ejus origine cap. 3. Atqui anima non est Filius, aut Spiritus Sanctus. Ergo est substantia quæ habet Deum auctorem, & facta est. Substantia vero quæ facta est, creatura nuncupatur: & *Creatura ita esse dicitur ex Deo, ut non ex ejus natura facta sit.* Plura eo loco Augustinus.

7. Opp. 1. Act. XVII. 28. & 29. dicitur *Genus*, id est, progenies Dei, Ita-

que ex ipsa Dei substantia propagati sumus.

Resp. nego consequentiam. Etenim explicat eodem loco Apostolus, quomodo Genus sumus Dei, scilicet, quoniam *longe non est ab unoquoque nostrum: in ipso enim vivimus & movemur & sumus.* Quorum verborum sensus est: posse rationales homines Deum quærere, & mente ad illum accedere per contemplationem sui ipsius, & charitate & amore filios Dei nuncupari, maxime quod nobis per Christi gratiam supernum lumen, & dilectio sancta inspiratur. Revocat præterea Apostolus per hæc verba ab idololatria præclaro argumento. Nos, inquit, sumus genus Dei, & ab ipso cum vitam, tum motum nanciscimur. *Non debemus æstimare auro, & argento, aut lapidi, sculpturæ artis & cogitationis hominum Divinum esse simile.* In quibus hæc rationi vis inest. Omne opus est ignobilius opifice: Simulacra sunt sculpta ex auro, aut ex lapide, industria & artificio hominum. Sunt ergo homine ignobiliora. Si autem homine; profecto viliora sunt ipso Deo, qui & vitam & facultatem omnem impertitur hominibus. Nefas est ergo simulacra tanquam Divinum quidpiam habere, atque his æquiparare Creatorem omnium, qui habitat in templis non manufactis. Accomodat etiam Apostolus se Poeticæ locutioni recitans *hemistichium* ex Phænomenis Arati illustris poetæ Cilicis, qui floruit tempore Ptolomæi Philadelphici circa Olympiadem 105. Arati verba sunt: *τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμὲν: Ipsius enim & genus sumus.* Producit versum, unde transumpta sunt Clemens Alexandrinus in v. Stromatum. Sensum autem Arati sic reddit in sua Paraphrasi Festus Avienus.

Flos & flamma animæ, qui discurrente meatu

Mentis primigenæ penetralia dia resolvens

Implevit largo venas operatus amore.

Ita vero Deo aptat Paulus, quæ de Jove dicta fuerunt ab Arato.

9. Opp. 2. Deus animam creavit inspirando in faciem Adæ spiraculum vitæ; Obiectio 2. ideoque spiritus hominis est halitus & afflatus Dei. Dei autem halitus est ex Dei substantia. Igitur ex Dei substantia rationalis animus productus est. Deinde non consequitur substantiam Dei diminui ac discerpi ex quo inde sit anima, integer enim manet ignis lucernæ, cum

8. Solutio.

cum de illa altera accenditur, neque dum à nobis uter inflatur, aliqua portio nostræ naturæ in illum infunditur. Ratione ergo consimili Deus absque substantiæ suæ diminutione creavit animam de se ipso. Etiam Eliseus flando mortuum puerum suscitavit, neque portio substantiæ ipsius discerpta est atque abscissa.

10.
Solutio.

Resp. dist. majorem: Spiritus hominis est halitus Dei, id est, spiritus hominis halitu Dei productus est ex nihilo, concedo: id est, spiritus hominis est halitus, qui est halitus naturæ Dei, nego: *Quid est quod dicis* (ait S. P. Augustinus lib. 111. de Orig. Animæ ad Vincentium Victorem cap. 3.) *eam particulam esse quamdam halitus naturæ Dei? Numquidnam ipsum halitum naturæ Dei, cujus halitus est ipsa particula, negas ejusdem cujus Deus est esse naturæ? Si negas, ergo de nihilo & ipsum halitum fecit Deus, cujus halitus animam vis esse particulam. Aut si non de nihilo, dic unde illum fecerat Deus. Si de se ipso, ergo ipse est, quod absit, materies operis sui.* Distinguo etiam minorem: Spiritus Dei est ex Dei substantia, spiritus creatus à Deo, nego: Spiritus datus à Deo, nempe

Spiritus Sanctus, est ex Dei substantia, videlicet, procedens à Patre & Filio, qui sunt eadem substantia, concedo. At quid inde? Spiritus Sanctus est ipse Deus, eademque cum Patre & Filio substantia & natura. Quare & ipsa Anima Deus foret, si esset spiritus non de nihilo, sed de ipsa substantia Dei. Vincentii exempla adversus auctorem retunduntur. Ignis enim integer manet dum lucerna altera accenditur, sed alterius naturæ est, non *specificæ*, ut inquit, sed *numericæ*: animam vero ac Deum esse individua ejusdem *speciei*, nisi maximam Deorum turbam invexeris, non poteris ullo modo percipere. Inflando utrem, non de natura nostra, sed de isto aere circumfuso flatum facimus. Ita Deus non de natura sua creavit in homine spiraculum vitæ, sed ex nihilo: nam cum sit omnipotens & incorporeus, nec aërem attrahit ad spirandum, neque indiget aëre ut faciat flatum viventem ac sentientem. Ad Prophetæ exemplum *Itane*: (ait S. Pater eodem libro cap. 5.) *flatum Elisei fuisse putas animam pueri? Non usque adeo te à vero exorbitare crediderim.* Verum plura eo loco Augustinus.

CAPUT IV.

Altera pars præcedentis dissertationis, quæ est de Animarum origine.

SUMMARIUM.

I. Probat, spirituales animas non fuisse creatas extra corpora.
à num. 2. usque ad 8. Diluuntur opposi-
tiones.
à num. 9. usque ad 17. Propugnatur, quæstio-

nem, an anima ex nihilo creetur, esse perdifficilem, licet interim certum sit, eam non propagari ex semine corporali.
à num. 18. usque ad 33. Adversæ opinionis fundamenta solvuntur.

De anima-
rum origine.

SIT modo adversus Origenianos, Priscillianistas, ceterosque, qui de animarum origine turpissime desipuerunt,

I. PROPOSITIO. I. Spirituales animæ non sunt creatæ extra corpora, atque in terrenum carcerem ob perpetratum crimen detrusæ.

Exploditur contrarius error his momentis. Principio juxta dogmata Origenis causa mundi faciendi non fuit ut conderentur bona, sed ut cohiberentur mala, quippe corpora creata sunt ut essent vincula animarum, quæ peccando à Conditorce recefferant. At nullam causam faciendi mundi Scriptura commemorat, nisi ut bona fierent à bono Deo, *Vidit enim Deus cuncta quæ fecerat & erant valde bona*, legimus 1. Genes. v. ult. Non fuissent autem valde

R. P. Berti Theol. Tom. II.

bona; si corporibus singulis fuisset alligata anima nefario scelere turpis. Igitur adversatur Origenianum dogma Scripturis. Deprompta est hæc prior argumentatio ex Augustino lib. xi. de Civit. Dei cap. 23. atque iisdem pene verbis contexta. Præterea definitum est Canone vi. Concilii Bracharenfis, necnon à Viennense sub Clem. V. animam esse suapte natura *formam corporis*. Non ergo propter demerita quasi mancipium corporis ergastulo subicitur. Rursus immundi dæmones gravius peccaverunt, quam animæ, & dæmonibus aerium corpus, Animabus vero terrenum ac limosum, si his credimus, pro carcere constructum est. Graviori ergo culpæ, quod repugnat summi Numinis inviolatæ æquitati, levior pœna rependitur; cum solidiora & crassiora hominum

O o 2